

Vesa Kanninen

**POLIITTISESTI
EPÄKORREKTIA**

Poliittisesti epäkorrektia

VESA KANNIAINEN

2025

© 2025 Vesa Kanninen

Päällys: Books on Demand

Kustantaja: BoD · Books on Demand,

Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-5389-7

Sisällys

ESIPUHE	9
ONKO RAHAPOLITIIKKA TUOTTANUT HYVINVOINTIA?	15
Oliko Mauno Koivisto Suomen laman 1991-93 pääkonna?.....	16
Johtuko kapitalismin epävakaus keskuspankkien virheistä?	38
Miksi taloustieteilijät eivät osaa ennustaa?	57
Miksi inflaatio ei tullut avuksi?	62
Rahan miettiminen on ajanut monet hulluuden partaalle	70
Asuntolainojen lainakorkojen verovähennysoikeutta ei ole syytä palauttaa.....	80
Al Capone jäi kiinni veropetoksesta, ei murhista	83
Kestävyyssvajelaskelmien puolustus	87
Mario Draghin ehdotus EU:n kilpailukyvyistä – liikaa keskusjohtoisuutta?.....	95
Riittääkö raha eläkkeisiin – ole hyvä lapsillesi, sillä he päättävät, mihin vanhainkotiin sinä joudut	100
Miksi markkinat eivät toimi toivotulla tavalla	118
EURO - VUOSISADAN VIRHE	123
Euro - vuosisadan virhe	124
Talouden oppitunti pääministeri Jyrki Kataiselle	144
EuroThinkTank - kun suomalaiset ekonomistit keskustelevat vaikenemalla.....	150
USA luopui osavaltiovelkojen yhteisvastuullisuudesta 1840- luvulla.....	152

Ehdotus euromaiden velkaongelman ratkaisuksi: Tobin-vero velkaantuville jäsenmaille	155
Mikä on euron kohtalo?	160
EU-jäsenyyden talousvaikutukset Suomelle myönteiset	165
Taloustieteen avulla parempi EU	169
Euroopan Unionista kehitettävä vahva konsensusliittovaltio	185
SUOMEN KANSALLINEN TURVALLISUUS	195
Kansallinen turvallisuus julkishyödykkeenä	196
Miksi yleinen asevelvollisuus on välttämätön ratkaisu joillekin maille – ja miksi toisille taas ei?	208
Euroopan NATO-jäsenmaat vapaamatkustaneet NATO-jäsenyydellään?	217
Nato on vahva mutta sillä on myös heikkouksia?	222
Muuttiko Nato-jäsenyys Suomen korkean turvallisuusriskin maasta matalan turvallisuusriskin maaksi?	229
Suomen selviäminen sodasta 1939-1945 – mitä oppeja Ukrainan jälleenrakentamiselle?	236
Ydinaseet ovat pelastaneet maailman suursodilta	245
Kyberteknologia on tehnyt maailman entistä turvattommaksi	251
Ukrainan sota peliteorian valossa arvioituna	257
GLOBAALI MAAILMA	261
Ovatko republikaanipresidentit olleet parempia?	262
Kiina: Kommunismia vai kansallissosialismia?	268
Afrikan tragedia	284

DEMOKRATIA, YKSINVALTIUS, TUOMARIVALTA	290
Yksinvaltiuden kahdet kasvot: Miksi Kiinan ja Venäjän yhteiskunta- ja talouskehitys ovat niin poikkeavat?	291
Oikeusoppineiden vallankaappausyritys torjuttiin – ja tämä on hyvä uutinen Suomelle	300
KAPITALISMI JA YRITYSTEN YHTEISKUNTAVASTUU	305
Kapitalismi 10-kertaisti länsimaiden elintason 1855-1950 ja puolitti maailman absoluuttisen köyhyyden 1980-2010.....	306
Milton Friedmanin kriteeri yritysvastuusta kyseenalaistettu – turhaanko?	319
Pääministeri ei voi sanoa yritykselle, miten sen tulee toimia.....	331
Ayn Randin perintö ihmiskunnalle sulaa.....	340
Kommunismi ei toiminut ihmisellä, miksi se toimii mehiläisillä?	352
YRITYSVEROTUKSESTA PUHETTA RIITTÄÄ	357
Antakaa heille anteeksi sillä he eivät tiedä mistä he puhuvat.....	358
SOTE, BITCOIN, JUOMARAHA, AKU ANKAN & ASTERIXIN TALOUSTIEDE	364
SOTE: taloustiedettä kehiin.....	365
Työterveyshuolto: palvelun maksaa sittenkin työntekijä	370
Yrittäjyysoppia äideille, vauvoille ja koululaisille	378
Milloin Bitcoin taas romahtaa? Älä lue tätä	382
Miksi Lapin kelot kiertävät vastapäivään? Mysteeri ratkaistu?..	387
Mika Waltari: Velkaantuneet hulttiot riemuitsivat keisari Neron talouspolitiikasta.....	391
Aku Ankan taloustiede helikopterirahasta: pyörremyrsky jakoi Roope-sedän rahat kaikelle kansalle?.....	396

Asterixin teoria täysin hyödyttömän tavarán kysynnästä ja sen kuplasta: hiidenkivibuumin nousu ja tuho	400
Miksi en jätä juomarahaa?	404
Maailmanhistorian ensimmäinen runo verotuksesta	407

ESIPUHE

Suomen lama 1991-1993 oli kansallinen katastrofi. Kokonaistulot (bruttokansantuote) putosivat 12 %. Katastrofin taustalla oli rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen ja Suomen valuuttakurssipolitiikka. Kirjan alkumetreillä kysytään, oliko Mauno Koivisto Suomen laman pääkonna. Ja kirja vastaa. Suomen Pankissa vaikuttanut nyt jo edesmennyt tutkija Ph.D. Urho Lempinen oli puhunut joustavien valuuttakursien puolesta 1980-luvulla. Eräs opiskelijani on ilmaissut käymiemme keskustelujen yhteydessä asian näin: ”Urkki oli sankari”.

Kirja käsittelee sittemmin rahapoliittisia virheitä Yhdysvalloissa ja Euroopassa ja niiden merkitystä kapitalistisen talouden epävakauden taustalla unohtamatta ahneiden pankkien roolia. Suurta lamaa 1929-1939 edeltävinä vuosina Yhdysvaltain keskuspankki Fed salli rahan määrän kasvaa 65 % sekä yksityisen velan bkt-suhteen nousta 140 %:iin ja vuosien 2007-2009 finanssikriisiä edeltävänä aikana 170 %:iin. Koko kapitalistinen talousjärjestelmä oli kaatumassa vuonna 2008 Lehman Brothers investointipankin konkurssin vanavedessä. Kirja ei jätä käyttämättä tilaisuutta arvioida euroa ja illuusiota vuoden 1997 kasvu- ja vakaussopimuksen kyvystä hallita euromaiden velkaantumista. Johtopäätös on raju: *euro oli vuosisadan virhe* ja on johdantanut hyvinvointitappioihin eurojärjestelmän jäsenmaille. Niiden jäljet yhä näkyvät Euroopan keskuspankin taseessa, jossa euromaiden velan määrä oli noussut liki 5000 miljardiin euroon.

Euroa käytiin pelastamaan markkinoita rauhoittavalla Euroopan keskuspankin Mario Dragin vuoden 2012 ”whatever it takes” -puheella ja sitä seuranneella ”isoon sinkoon” perustuneella määrällisellä elvytyksellä vuodesta 2015 lähtien. Toteutuuko Irving Fishenin ja muiden

taloustieteilijöiden 1930-luvulla ideoima Chicago Plan keskuspankeihin tulevaisuudessa luotavina yleisön digitalletuksina? Ahneet pankit saataisiin kuriin, rahaa ei enää luotaisi tyhjästä, sijoittajavastuu toteutuisi ja tukeutumalla vihdoinkin Milton Friedmanin 1960-luvulla ideoimaan rahan tasaisen luomisen kasvusääntöön kapitalismin finansiepävakaudesta jäisi historiaan.

Euron aiheuttamat tappiot näkyvät euroalueella yhä hitaana talouskasvuna. Niitä ei ole väivyttänyt Euroopan unionin kannatettava pyrkimys luoda Eurooppaan kunnolla toimivat yhteismarkkinat. Niiden luomistyö on yhä kesken. Kirjassa esitetään rajua arvio Euroopan unionista poliittisena, taloudellisena ja turvallisuuspoliittisena alisuorittajana. Siinä tutkitaan Sveitsin mallin mukaisen liittovaltion mallia vaihtoehtona ja epäonnistuneen poliittisen arkkitehtuurin korvaamisesta toimivalla liittovaltiomallilla. Siinä Euroopan komission valtaa olisi rajoitettu, olisi luotu aito parlamentarismi ja palattu subsidiariteettiin, läheisyysperiaatteeseen. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lukuun ottamatta päätökset vietäisiin alemmalle kansalliselle tasolle kussakin jäsenmaassa ja samalla luovuttaisiin turhauttavasta yksimielisyysvaatimuksesta.

1990-luku todisti kapitalistisen markkinatalouden riemuvoiton keskusjohtoisen suunnitelmataloudesta. Sadassa vuodessa 1855-1960 kapitalismi oli 10-kertaistanut länsimaiden kansalaisten elintason henkeä kohden lasketulla bruttokansantuotteella mitattuna. Tämän taustalla on niin sanotun rajoitetun vastuun periaatteen ajaminen Britannian osakeyhtiölakiin vuonna 1855. Seurasi taloudellisen kasvun aika, suurten osakeyhtiöiden luominen, lukuisat keksinnöt ja kehitystä vauhditti ensimmäinen globalisaatioaalto. 1980-luvulle tultua Kiina varasti läntisen teknologian ja bisnesmallin. Seurasi maailmanhistoriassa vertaansa vailla oleva talouden nousu Kiinassa ilman, että maa olisi voittanut ensimmäistäkään fysiikan Nobel-palkintoa

teknologisista innovaatioista. Kiinalle on perustellusti varattu kirjassa oma lukunsa, samoin Afrikan tragedialle.

Turbokapitalismin hintana on kuitenkin ollut ajautuminen fossiilienergiasta johtuen ilmastonmuutokseen ja luontokatoihin. Kirja näkee ongelman omistusoikeuksien määrittelemättömyydestä johtuvana yhteishyödykkeiden tragediana (engl. *tragedy of commons*). Poliittikatoimeksi nähdään hiiliveron tarve. Ja laajemminkin: markkinatalous tarvitsee uutta suhdetta luontoon.

Taloustiede on tieteenala, jolla on valmiutta tunkeutua liki minkä tahansa yhteiskunnallisen teeman alueelle. Sen ominta aluetta toki ovat talousasiat ja talouspolitiikka. Talouspolitiikan osalta arviot voivat olla poliittisesti epäkorrektejakin. Tässä kirjassa näin on. Yhtä kaikki, taloustieteen välineistö sallii myös sellaisten kysymysten analysoinnin kuten elämän arvo, meitä yhdistävä etiikka ja yritysten yhteiskuntavastuu. Kirja tarjoaa taloustieteen välineistöllä analyysit näistäkin ja lukuisista muista teemoista. Kirjassa ei ole puoluepoliittisia mielipiteitä. Se on tutkimukseen perustuva kokoelma analyyseja käsittelemistään teemoista.

Kirja sisältää runsaasti materiaalia useiden taloudellisten mutta myös muiden teemojen alueella. Selitän kirjassa, miksi juomarahakulttuuri on vastoin työntekijöiden intressiä. Selitän taloustieteellisin välinein, miksi työterveyshuolto on erinomainen (ja pienellä viilauksella) järkevä suomalainen innovaatio. Sotatieteilijänä kerron, mitä heikkouksia Natoon liittyy ja miksi ydinaseet ovat pelastaneet maailman sodalta. Nostan oikeusoppineet tilille vallankaappausyrityksestä rajaturvallisuuslain käsittelyn yhteydessä Suomessa vuonna 2024. Rahoituksen teorian näkökulmasta kysyn, romahtaako bitcoin jälleen keran. Lopussa heittäydyn herkuttelemaan Aku Ankan ja Asterixin taloustieteellä.

Useimpia kirjan teemoja olen alun perin käsitellyt eri foorumeilla. Tätä kirjaa varten niitä on täsmennetty, kehitetty ja hiottu. Tekstien luonteessa näkyy kirjoittajan tausta taloustieteilijänä mutta myös ihmistä ja elämänkatsomusta koskevia johtopäätöksiä *Etiikka ja talous* -kursseiltani Helsingin yliopistolta 13 vuoden ajalta. Taloustiede on antanut minulle tutkimuksellisesti paljon, mutta *Etiikka ja talous* –kurssini antoi ymmärryksen elämään ja sen lainalaisuuksiin.

Kirjan otsikon mukaan kirja sisältää ”epäkorrektia” materiaalia mukaan lukien sellaista, joka tuli hylätyksi foorumilta, jonne se oli tarjottu julkaistavaksi. Niinpä Kansantaloudellinen aikakauskirja kieltäytyi julkaisemasta kirjoitustani Mauno Koiviston roolista Suomen vaikean taloudellisen laman taustalla. Kapitalismia koskevan kirjoitukseni julkaisemisesta Helsingin Sanomat kieltäytyi. Kirjaan on sisällytetty amerikkalaista oikeistofilosofia Ayn Randia käsittelevä kirjoitus, jonka julkaisemisesta ajatuspalaja Libera kieltäytyi. Ja on mukana pääministeri Jyrki Kataiselle osoitettu avoin kirje eurosta (julkaistu Uuden Suomen blogina 12.5.2014), johon pääministeri ei vastannut.

Kirjan kirjoittaja on suorittanut kolme tohtorintutkintoa (kansantaloustiede, sotatieteet, kauppatieteet). Hän on toiminut apulaisprofessorina kahdessa amerikkalaisessa yliopistossa (Brown University, Washington State University), opettanut kolmessa eurooppalaisessa yliopistossa (Upsalan yliopisto, Hampurin yliopisto, Münchenin yliopisto) ja on toiminut pitkäaikaisena kansantaloustieteen professorina Helsingin yliopistossa ja eläköidyttyään toiminut ylimääräisenä opettajana Maanpuolustuskorkeakoulussa kansantalouden ja matemaattisen peliteorian teemoissa. Hän on Münchenin yliopiston CESifon tutkimusyksikön jäsen. Hänellä on yli 60 artikkelia referoiduissa tieteellisissä lehdissä, hän on pitänyt sata esitelmää tieteellisissä konferensseissa maailmalla ja taloustieteilijänä hän on ”kymmenottelija”.

Kiitän Oodi-seminaarilaisiamme Toni Vuorista, Marko Ikävalkoa ja Ninni Norraa etenkin euroon liittyvistä keskusteluistamme ja avusta aineiston löytämisessä, Elli Kaunistoa avusta kuvioiden piirtämisessä sekä vaimoani Pirjo Piepposta teknisestä avusta.

Helsingissä 30.11.2025

Vesa Kanninen

Kansantaloustieteen emeritusprofessori (Helsingin yliopisto)

Sotatieteiden tohtori (Maanpuolustuskorkeakoulu)

Kauppätieteiden tohtori (Itä-Suomen yliopisto)

ONKO RAHAPOLITIikka TUOTTANUT HYVINVOINTIA?

Oliko Mauno Koivisto Suomen laman 1991-93 pääkonna?¹

1980-luvulla Suomen kansantalous pääsi vahvan suhdannenousun imuun. Sitä ryhdittivät rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen sääntelystä, siihen liittynyt ulkomaisen pääoman tuonti ja keveä finanssipolitiikka valtiontaloudessa. Nämä yhdistyivät onnettomaan valuuttakurssiratkaisuun: kansantalous oli ankkuroitu kiinteäksi uskottuun markan ulkoiseen vaihtokurssiin. Jälkeenpäin on ollut helppo nähdä, mikä oli suurin virhe: pääomaliikkeiden vapauttaminen, kun markan ulkoinen arvo oli samaan aikaan kiinnitetty ulkomaisiin valuuttoihin nähden. Seurasi Suomen Suuri Lama 1991-1993. Yritysten konkurssiaste nousi räjähdysmäisesti, työttömyys saavutti ennätysellisen tason, asuntojen hinnat puolittuivat ja bruttokansantuote supistui 12 % kolmen vuoden aikana. Elämäntöitä ja perheitä tuhoutui. Yrittäjien itsemurhien määrä kasvoi. Kirjan ensimmäinen artikkeli tarkastelee Suomen valuuttakurssiratkaisua. Se kysyy: ”Oliko Mauno Koivisto Suomen laman pääkonna? Ja se tarjoaa vastauksen.

Loppuvuodesta 2019 TV1:ssä esitettiin kirjailija Jari Tervon juontama 8-osainen dokumenttisarja presidentti Mauno Koivistosta. Sen seitsemännessä jaksossa kysyttiin, oliko Mauno Koivisto Suomen 1990-

¹ Tämä jakso käsittelee Suomen valuuttakurssipolitiikkaa vuosien 1991-1993 lamaa edeltävinä vuosina. Kyseessä on kirjoitus, jonka julkaisemisesta Kansantaloudellinen aikakauskirja kieltäytyi Suomen Pankista eläköityneen tutkijan toimiessa sen päätoimittajana. Kirjoituksessa ei tarkastella Mauno Koiviston roolia Suomen talouspolitiikassa yleisemmin, josta Vartiainen (2018) on laadukas kirjoitus.

Suomen lama vuosina 1991-1993 oli traumaattinen: kokonaistulot alenivat 12 %. Kirja tarkastelee Suomen valuuttakurssipolitiikkaa ennen kohtalokkaita vuosia ja valuuttakurssista käytyä keskustelua. Yhdysvaltain kapitalistisen talouden epävakauden tausta jäljitetään osaltaan maan keskuspankin rahapoliittisiin virheisiin mukaan lukien 2000-luvun finanssikriisi. Euroopassa euron luominen nähdään vuosisadan virheenä. Euroopan unioni nähdään poliittisena ja taloudellisena alisuoriutujana; sen kehittäminen Sveitsin mukaiseksi liittovaltioksi nähdään toivottavana, kun on palattu niin sanottuun subsidiariteettiperiaatteeseen. Tässä teemoja, joita voi pitää poliittisesti epäkorrekteina. Myös muita teemoja arvioidaan: Suomen kansallinen turvallisuus ja Nato, yritysten yhteiskuntavastuu, Kiinan nousu. Lopuksi herkutellaan Aku Ankan ja Asterixin taloustieteellä.

BoD

9

789528 053897